

Trädgård

BLOMMOR

NR 6/2013 • PRIS: 65 KR
85 NOK 65 DKK 7,95 EURO

24 fina idéer

Plantera
vackert i kruka

15
läckra
öknyheter

Flärliga
sommarm

Rabatter i glödande färger ● Njut av hortensia & cyklamen
Blomsterglädje även inne ● Musta dina äpplen ● Bjud på skördefest

Titta in hos
trädgårdsdrottningen
Karin Berglund

Lyckas med
utebelysning

Lär dig älska
din kompost

06
TIDSAM 4160-06

NATURLIGTVIS. Det är både ekonomiskt och naturligt att kompostera sitt avfall. Bakterier och smådjur skapar härlig mull.

Kompostering

- från slaskhög till härlig mylla.

Den urgamla konsten att kompostera är inte bara en välgärning för miljön och ekonomin – det är trendigt också. Så glöm surdegskaket, nu är det komposten som ska mjölksyras!

AV EMMA OLEVIK ILLUSTRATION ANN LJUNGHORN

KONSTEN ATT KOMPOSTERA tros ha funnits lika länge som människan har kunnat odla jorden men detaljerade beskrivningar av tidiga komposter tycks ha gått historieskrivningen förbi. Däremot finns referenser till användning av "ruttnad djurspillning" och staplat organiskt material på mesopotamiska lertavlor, i Bibeln, i medeltida kyrkotexter och hos Shakespeare. Men liksom den mesta vardagliga kunskap har konsten att kompostera mestadels frodats i skymundan.

Ordet kompost är definitivt nyare än själva företeelsen. På landsbygden i 1940-talets Sverige sysslade förmodligen de flesta med kompostering utan att kalla det så. I boken *Hur man lägger komposter* från 1943 skriver C B Gaunitz "Påbyggnadskomposten är just intet annat än den på landsbygden så vanliga och nödvändiga slaskhögen, många husmödrars förtvivlan, flugornas förlovade land [...]".

I slaskhögen slängdes i princip allt och en full slaskhög fick ofta stå ett par år och vändas åtskilliga gånger innan materialet förmultnat.

Sedan dess har komposteringsmetoderna förfinats och i dag kan trädgårdsskräp bli till färdig jord på 3–4 månader. Trots detta är långt ifrån alla kompostfrälsta. Varför hålla på med en muggig skräphög när man kan frossa i rosor och pioner, liksom? Men enligt Mimmi Bissmont, utvecklingsingenjör på VA Syd, som har hand om vatten, avlopp och avfall i Malmö, Lund, Burlöv och Eslöv, är det inte alls svårt.

– Att kompostera trädgårdsavfall är egentligen det enklaste som finns, det är ju naturens egen process, säger hon.

Mimmi poängterar att förutom den ekonomiska aspekten, att man slipper köpa jord hem till trädgården, har kompostering en viktig pedagogisk funktion.

VÄND ►

Mimmi Bissmont.

► – Att ta hand om kompost och avfall är ofta det första steget in i ett djupare miljö-engagemang, inte minst om man har barn och kan visa konkret på livets och naturens kretslopp hemma i trädgården, säger hon.

ATT KOMPOSTEN SKULLE vara en tråkig skräphörna i trädgården avfärdar hon.

– Jag tycker inte att man ska se det som skräp! Man skapar en bättre miljö för till exempel igelkottar och insekter. Och man kan göra komposten vacker, en kompis till mig gjorde en fin behållare av flätade pinnar.

Förutom att man upprätthåller ett ekologiskt kretslopp i sin egen trädgård tjänar miljön i stort på att man undviker att köpa så mycket jord.

– Det handlar om torven som bryts för att tillverka köpejord, om transporter och förpackningar. Det är lite som att köpa vatten på flaska när det finns hemma i kranen, säger Mimmi.

Om man väl har bestämt sig för att ge komposteringen en chans ställs man inför nya val. Ska det vara en varm- eller kallkompost?

Trästegskompost eller kompostlimpa? Det finns många varianter och det gäller att hitta det sätt som passar den egna livssituationen bäst. Hetast just nu är Bokashikomposten, en japansk uppfinning som spridits över världen. I Japan blev komposteringsmetoden mer eller mindre en folk-rörelse för ett par decennier sedan då sopheringen i det trångbodda landet blev en jättefråga.

– När vi började med Bokashi för fem år sedan fanns det inte överhuvudtaget på radarn i Sverige, inte en enda träff på Google! berättar Jenny Harlen, som tillsammans med sin sambo Bertil Olsson driver företaget Bokashi.se som säljer Bokashikomposter och sprider kunskap om metoden.

I SVERIGE BORDE Bokashikomposterna ha en marknad, inte minst bland dem som först hoppade på surdegstrenden och sedan började mjölksyra sina egna grönsaker. Här handlar det nämligen också om mjölksyrning, eller

fermentering, fast av vårt eget köksavfall. Syrningsprocessen gör att materialet spjått upp men behåller sina proteiner, vitaminer, mineraler och näringsämnen som sedan återförs till jorden. Så fort det syrade kompostmaterialet kommer i kontakt med

påbörjas en ny process och det snabbt omvandlas till en näringsrik mylla.

– Vi tror att Bokashi kommer att vara en viktig pusselbit i Sverige i framtiden, en del av en helhet som innebär att matavfall

om hand på ett vettigt sätt, säger Jenny.

Hon berättar att försäljningen har ökat successivt och blivit rejäl nu i år.

– En av anledningarna till att Sverige kommit längre med den här typen av kompostering är såklart klimatet. Vi producerar matavfall hela året men kan bara gräva ut det under hälften av månaderna. Men det är inte bara jobbarna som jobbar på att hitta olika vinterlösningar som kan fungera för oss här i Sverige, säger Jenny. ❖

”Att inte använda kompostjord är som att köpa vatten på flaska”

JAPANSK METOD. Bokashikomposteringen kommer från Japan. Metoden går i princip ut på att mjölksyra avfallet innan det används i odlingen.

Vilken kompost passar dig?

BOKASHIKOMPOST. En Bokashikompost är i princip en lufttät plasthink där man varvar sitt organiska matavfall, även kött och fisk, med speciellt strö som består av vetekli och mikroorganismer. När hinken är full låter man den stå i ett par veckor. Till utseendet förändras inte matavfallet nämnvärt, men det sker en nedbrytning på proteinnivå. När man blandar materialet i jorden i rabatten, trädgårdslandet eller komposten omvandlas den till mylla på ett par veckor. Bokashihinken är dessutom försedda med en liten kran som används för att tappa av överflödigt vätska. Denna är en kraftfull växtnäring som spädd 100 gånger är perfekt till krukväxter och grönsaksland.

KOMPOSTLIMPA. En runt 120 centimeter bred och gärna upp till 150 centimeter hög ”limpa” där man varvar näringsrikt, så kallat, grönt material med näringsfattigare, brunt material. Limpan grundas med gröv strö för att luft ska kunna komma in och täcks slutligen med halm. Storleken gör att komposten snabbt kommer upp i en hög temperatur så att förmultningen går snabbare.

VARMKOMPOST. En sluten, isolerad tunna där man kan kompostera även animaliska matrester utan att locka råttor och möss. I en varmkompost fortsätter komposteringsprocessen även under delar av vintern. En roterande kompost är en variant med en cylinderformad behållare som går att rotera så att materialet blandas om.

MASKKOMPOST FÖR INOMHUSBRUK. Lådor i flera våningar som man fyller på med hushållsavfall successivt. Här tillsätts en speciell mask som jobbar stenhårt på att förvandla avfallet till jord.

